

DE PREVENTIEPIRAMIDE, EEN ORIËNTATIEKADER VOOR GEÏNTEGREERDE PREVENTIE

Johan Deklerck*

In de voorbije twee jaar hebben we gewerkt rond de preventie van ziekenhuiscriminaliteit in een preventieproject van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, gericht aan alle ziekenhuizen van de provincie Antwerpen.¹ De discussie rond problemen op het vlak van de kleine criminaliteit begint, behalve in enkele grote instellingen, pas nu op gang te komen. Dit gaat gepaard met een groeiende behoefte aan preventiemaatregelen.

Uit een onderzoek² dat in dit verband werd verricht maar ook uit diverse contacten met de praktijk, kwamen we tot de vaststelling dat er bij vele betrokkenen binnen de ziekenhuizen een grote behoefte was aan een ruimer kader voor het voeren van preventiebeleid. Vele betrokkenen w.o. ziekenhuisdirecteurs en veiligheidsverantwoordelijken nemen het veiligheidsbeheer van de instelling op naast heel wat andere taken, en hebben hiervoor geen opleiding genoten. Ze hebben vaak een eerder gefragmenteerde en weinig onderbouwde visie op preventie, vaak ontstaan uit praktijkinzichten, de kennis van wat beveiligingstechnieken en een dosis gezond verstand. Preventie werd hierbij vaak eenzijdig benaderd en veelal in hoge mate teruggebracht tot beveiliging, en de crimineel tot de professionele agressor van buitenaf, waartegen men zich diende te wapenen.

Om hieraan tegemoet te komen ontwikkelden we een integraal concept onder de naam 'preventiepiramide', bruikbaar voor het voeren van een preventiebeleid binnen de instelling. Eén van onze hoofdbetrachtingen hierbij was het globale instellingsklimaat binnen de preventiediscussie te betrekken.³

Na de afloop van dit project rond de preventie van ziekenhuiscriminaliteit en in het kader van een onderzoeksproject rond criminaliteitspreventie, hebben we dit specifiek concept nu herwerkt als oriëntatiekader voor het voeren van een preventiebeleid in het *ruimere criminologische werkveld*.

* Verbonden aan de K.U. Leuven, Afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie.

1. Dit project was gekaderd binnen het veiligheidscontract met de burger en liep in samenwerking met het Vast Secretariaat voor Preventie en de Provincie Antwerpen. Het richtte zich tot de ziekenhuizen van deze provincie, en liep van april '93 tot december '94.

Voor een uitgebreid verslag zie: DEKLERCK, J., 'Preventie van ziekenhuiscriminaliteit', *Security. Beheersing van criminele risico's (Beveiligingsmiddelen, beveiliging naar doelwit)*, aflevering 7, Diegem, Kluwer Editorial, 14 december 1995.

2. DEKLERCK, J., *Onderzoek naar de criminaliteit in ziekenhuizen binnen de provincie Antwerpen*, provincie Antwerpen, juli 1993.

3. DEKLERCK, J., *Verslag Symposium 'De preventie van ziekenhuiscriminaliteit'*, provincie Antwerpen, 23 november 1993.

De preventiepiramide situeert specifieke vormen van criminaliteitspreventie binnen de bredere maatschappelijke context. Bij het voeren van een preventiebeleid en het uitwerken van preventiemaatregelen komt deze o.i. meestal te weinig aan bod, en wordt er te weinig ingegaan op de implicaties van deze context voor een preventiebeleid.⁴

Op de eerst plaats willen we in dit artikel de lezer dit *model*, dat we zelf gebruiken als achtergrondskader binnen een preventieproject in veertien scholen in Vlaanderen, aanreiken. Het moet de mensen die betrokken zijn in het preventiewerk in de mogelijkheid stellen om zelf hun eigen praktijk hierbinnen te situeren. Op deze manier kan de lezer ook analyseren waar hij/zij accenten legt, waar hij/zij eventueel te veel of te weinig aandacht aan besteedt, en kan hij/zij zijn/haar eigen dienst, organisatie of project situeren ten aanzien van andere (preventie-)initiatieven, en deze situeren binnen een ruimere maatschappelijke context.

1. Nood aan een integrale benadering

DE ONTSTAANSGRONDEN VAN PREVENTIE

De preventie in het algemeen en de criminaliteitspreventie in het bijzonder staan de laatste jaren steeds meer in de belangstelling. Nochtans kent preventie reeds een lange traditie. Het is een begrip dat uit de praktijk is gegroeid, en dat niet zo eenvoudig af te bakenen is.

In ruime betekenis kan iedere morele of sociale code die wijst op het risico van bepaalde situaties (bv. slechte vrienden mijden) en die onaanvaardbaar moreel gedrag afwijst, aanvaard moreel of sociaal gedrag stimuleert een preventieve betekenis hebben. In het verleden hadden de kerkelijke instituties een grote invloed op het bepalen van deze morele codes, ook omdat zij een sterke zeggingskracht hadden in het sociale leven.

Daarnaast kent preventie vooral op medisch terrein reeds een lange traditie. Het voorkomen van ziektes door inenting en vaccins, het gebruik maken van lichaamsversterkende middelen in de herfst en de winter, en andere risicoperiodes en -situaties (bv. reizen) hangt samen met de geneeskundige tradities zelf. 'De preventie-idee komt regelrecht uit de geneeskunde en uit de juridisch-rechterlijke wereld, waar vanuit een kennismatige machtspositie een probleem, een hinderlijk iets bij een persoon wordt onderkend. Men wil dan de schade beperken en het euvel

4. Zelf zijn we momenteel werkzaam in een onderzoeksproject rond de preventie van criminaliteit, waarbij een analyse van de maatschappelijke context als een van de uitgangspunten dient voor het opzetten van een preventieproject in verschillende scholen in Vlaanderen.

Rond dit thema en rond recente wijzigingen van deze maatschappelijke context en de mogelijke implicaties hiervan voor de criminologie, hopen we dieper in te gaan in een volgend artikel.

bij de persoon in kwestie wegnemen of neutraliseren' schrijft L. VAN OUTRIVE in het *Tijdschrift voor Sociaal Welzijn*.⁵

De preventiegedachte binnen deze juridisch-rechterlijke wereld is van recentere oorsprong. De oudste vorm van preventie binnen de strafrechtspleging is het effect dat men beoogt door het afschrikkend karakter van de straf, in functie van een mogelijke recidive bij de betrokkene zelf, of naar andere potentiële daders. Nochtans kunnen we hier niet spreken van een (uitsluitend) preventieve actie. We hebben hier eerder te maken met mogelijk gunstige neveneffecten op preventief vlak: het individu wordt niet uitsluitend gestraft in functie van het preventieve karakter van de straf, maar omdat het strafbare feiten heeft gepleegd en het preventief karakter van deze straf kan een gunstig neveneffect zijn.

VAN PREVENTIE-EFFECTEN NAAR EEN EFFECTIEVE PREVENTIE

Hoewel we hier te maken hebben met preventieve elementen kunnen we slechts sinds enkele decennia effectief spreken over criminaliteitspreventie sensu strictu, d.w.z. acties die opgezet zijn naar individuen, groepen of situaties met als enig of als hoofddoel het voorkomen van criminaliteit.

De politie poogde door de uitwerking van een preventiebeleid in de jaren tachtig iets te doen aan de dalende effectiviteit bij het opsporen van criminaliteit van de voorbije decennia. Een spectaculaire daling van de ophelderingsgraad van de geregistreerde criminaliteit in de voorbije decennia ging gepaard met een steeds minderende stroom informatie van de bevolking naar de politie. 'Teneinde deze crisis in de effectiviteit van het politiewerk op te lossen ontwikkelden de politiediensten vanaf het einde van de zeventiger jaren een aantal nieuwe strategieën, waaronder de politieke preventie van misdrijven'.⁶ Daarnaast lagen de ontoereikendheid van de individuele hulpverlening en de sinds de jaren zestig meer algemeen aanvaarde structurele benadering van het individuele problemen aan de basis van meer algemene preventieve acties.⁷ Vanuit dit oogpunt kunnen we criminaliteitspreventie eerder beschouwen als een recent fenomeen. 'Stijgende criminaliteitscijfers en de daarmee gepaard gaande onveiligheidsgevoelens, overvolle gevangenissen en ontevreden (potentiële) slachtoffers versterkten de vraag naar nieuwe oplossingen. Op verschillende niveaus worden voorstellen geformuleerd en concrete projecten opgestart. Deze zoektocht naar een nieuwe aanpak concentreert zich in belangrijke mate op preventie in de meest ruime zin, nl. het inperken van het risico op criminaliteit en slachtofferschap'.⁸ Preventie beslaat hierbij een waaier aan terreinen, en kent hierbij

5. VAN OUTRIVE, L., 'Preventie een kwalijk begrip', *Tijdschrift voor sociaal welzijn*, 1981, 8, 10, p. 15-16.

6. HEBBERECHT, P., 'Kritische kanttekeningen bij het Belgisch beleid ter preventie van criminaliteit', *Panopticon*, 1988, 452.

7. WALGRAVE, L., in Frits DE CAUTER, *Methodiek van de preventieve projectwerking*, Leuven, Acco, 1989, 13.

8. PETERS, T. en HUTSEBAUT, F., 'Over de samenhang der dingen: criminaliteitsbestrijding als een geïntegreerde sociale probleembenadering', *Panopticon*, 10, 1989, 488.

zeer uiteenlopende omschrijvingen en definities. 'Preventie blijkt aldus een elastische term te zijn die zowat elke activiteit omvat die tot doel heeft de frequentie van het plaatsvinden te beperken, gaande van voorlichting van de potentiële slachtoffers, politieke toezichtsdiensten, resocialisatie, modaliteiten in de strafuitvoering, decriminalisatie, sommige vormen van jeugdzorg tot het uitreiken van waarschuwingen aan overtredders'.⁹

IS DE CRIMINALITEITSPREVENTIE ZO EFFECTIEF?

Terzelfdertijd lijkt preventiewerk er vaak niet in te slagen probleem-reducerend te werken. Hoewel dikwijls concrete oplossingen gevonden worden voor concrete problemen, lijkt daarmee de omgevingskwaliteit nog niet verbeterd, wel integendeel. Zo kunnen burgerwachten in een bepaalde buurt inbraken (helpen) voorkomen. Het onmiddellijke effect kan een reductie zijn van het aantal inbraken, maar dit dan wel vaak ten koste van een spontaan basisgevoel van zich veilig weten in zijn buurt, en de ruimere samenleving. Campagnes rond preventie van gauwdiefstallen in winkelstraten leiden er misschien toe dat de wandelaar beter op zijn geld let, maar versterken achterdocht en angstgevoelens. Drugpreventiecampagnes kunnen jongeren ook ongewild bepaalde methodes en kanalen 'aanleren' en op deze manier druggebruik stimuleren. Ze kunnen terzelfdertijd de onrust bij ouders en de angst om slachtoffer te worden van criminaliteit bij ruimere maatschappelijke lagen aanwakkeren. Zo gezien lijkt de remedie soms erger dan de kwaal. Een toename aan beveiliging en bescherming heeft op deze manier niet vanzelfsprekend een basisgevoelen van zich veiliger weten tot gevolg. Maar een toename aan voorkomingsgedrag richt de focus van de burger op steeds nieuwere en andere vormen van criminaliteit.

Zo leiden preventieprogramma's paradoxaal genoeg vaak niet tot een grotere goedmoedsrust, maar signaleren ze vooral een toenemend aantal grotere en kleinere problemen die via de media de argeloze burger steeds verder belasten.¹⁰ Het lijkt wel of het zich uitbreidende netwerk van problemen de aanpak ervan steeds een stapje voor blijft. Op deze manier bevestigt en versterkt preventie vaak de maatschappelijke tendenzen die het wil teniet doen, eerder dan te leiden tot een herstel of verbetering van de samenlevingskwaliteit.

Het probleem en de bestrijding ervan zijn complementaire symptomen van een samenleving die in dit bedje ziek is. Een goed preventiebeleid zou de rust moeten kunnen herstellen. En zowel het probleem als de aanpak ervan zouden met de behaalde resultaten en oplossingen vrij snel naar het verleden moeten kunnen ver-

9. BERKMOES, H., 'Preventie van criminaliteit', *Panopticon*, 1985, 514.

10. Op een congres over de preventie in de geneeskunde van de Wetenschappelijke Vereniging van de Vlaamse Huisartsen (W.V.V.H.) wees dokter L. DEPUYDT erop dat 'de bevolking overdonderd wordt door talloze preventiecampagnes'. 'Voorlichting en vooral preventiecampagnes zijn gedeeltelijk gebaseerd op gevoelens van angst. Laat je gynecologisch nazien, let op je cholesterol, zet 'm op, wie durft nu nog te roken... Om niet te spreken van ozonlagen, broeikas effect, chloorindustrie of andere dreigende rampen (...). Door de overvloed aan campagnes weten mediagevoelige patiënten niet meer wat kan en wat niet kan'.

glijden.¹¹ Het risico dat dit nu niet gebeurt wordt nog versterkt door de interesse van de beveiligingsindustrie en anderen die er economische belangen bij hebben. In het provinciale project rond de preventie van criminaliteit in ziekenhuizen zijn we meermaals rechtstreeks en onrechtstreeks geconfronteerd met een grote belangstelling van de beveiligingsindustrie voor dit nieuwe, nog amper ontgonnen marktsegment. Hoewel de deskundigheid en de middelen die zij ter beschikking hebben een antwoord kunnen bieden op beveiligingsproblemen, bestaat het reële risico dat vanuit deze hoek de normen bepaald worden. Ons pleidooi voor een 'integrale benadering van de ziekenhuiscriminaliteit' werd vaak volmondig beaamd door veiligheidsspecialisten. Uiteindelijk bleken deze er een heel andere betekenis aan te geven in de zin van 'het zich collectief en systematisch wapenen tegen mogelijke agressoren', terwijl we hiermee de situering van deze beveiligingsmaatregelen tegenover het herstel van het leefklimaat en de instellingskwaliteit bedoelden. We kunnen ons dan ook aansluiten bij de opvatting van N. CHRISTIE dat 'thoughts, values, ethics, – and not industrial drive – must determine the limits of control, the question of when enough is enough'.¹² Preventiemaatregelen zullen volgens ons m.a.w. moeten uitgaan van het principe van het herstel van de samenlevingskwaliteit. Toenemende controle, een uitbreiding van het beveiligingsarsenaal, een groei van sanctioneringsmogelijkheden moet dan ook met de grootste omzichtigheid gebeuren, en eerder dient de belangrijke vraag gesteld te worden of dit wel de geschikte manier is om met het probleem van criminaliteit om te gaan (en zo ja, op welke manier), temeer daar we onze ogen niet kunnen sluiten voor het feit dat de roep om preventie zich niet alleen voordoet op het terrein van de criminaliteit.

DE CRIMINALITEITSPREVENTIE KADERT BINNEN EEN RUIMERE MAATSCHAPPELIJKE PREVENTIEDYNAMIEK

De laatste jaren zijn de preventieve acties erg uitgebreid en de overheid neemt op dit terrein diverse initiatieven. Dit kwam in een stroomversnelling na de oprichting van het Vast Secretariaat voor Preventie van het Ministerie van Binnenlandse zaken, dat hiermee wou inspelen op het sociaal ongenoegen en het gevoel van onveiligheid van de burger, naar aanleiding van de verkiezingsuitslag van 24 november 1991.¹³

Het is opvallend hoe ook buiten het criminologische domein een verhoogde interesse voor preventie vast te stellen is. We kunnen ons afvragen waarom preventie zo aantrekkelijk is geworden, waarom iedereen een deel van de koek wil van dit nieuwe werkterrein.¹⁴

11. Zo zal iemand met een goede gezondheid een verkoudheid of griepaanval snel vergeten, en vlug terugkeren naar een zorgeloze toestand, terwijl iemand met een zwakke gezondheid voortdurend beducht zal zijn voor het hervallen of voor andere gezondheidsondermijnende factoren.

12. CHRISTIE, N., *Crime control as industry. Towards Gulags, Western Style*, London, Routledge, 1993, 13.

13. Voor meer informatie hieromtrent, zie o.m. de voorstellingsbrochure, de brochure 'Het preventiebeleid t.a.v. de kleine criminaliteit' en het 'Jaarrapport 1994' van het V.S.P.P.

14. DE CAUTER, F., *Methodiek van de preventieve projectwerking*, Leuven, Acco, 1989, p. 32.

Preventie in algemene zin is een van de maatschappelijke discussiethema's geworden. Het lijkt hierbij niet langer het exclusieve onderwerp te zijn van specialisten binnen hun vakterrein (bv. criminologen en welzijnswerkers bij risicojongeren, medische specialisten bij risicopatiënten). Preventie wordt niet langer gegenereerd door specialisten die probleemvelden binnen hun criminologisch, medisch of sociaal werkterrein willen aanpakken. Het is een van de thema's geworden van het maatschappelijk debat, en is een vast element geworden van het actuele politiek beleid.

De preventiediscussie komt hierbij in een nieuw perspectief te staan, en lijkt een eigen leven te gaan leiden. Het is niet langer meer een zich vanuit specifieke terreinen ontwikkelende probleemaanpak of gesignaleerde nood die vraagt om maatschappelijke erkenning. De preventie is een algemeen aanvaard maatschappelijk thema geworden, 'op zoek' naar (een toenemend aantal) terreinen van toepassing. Preventiecampagnes bewegen zich momenteel op een groeiend aantal zeer uiteenlopende terreinen (bv. preventie van drug- en alcoholmisbruik, verkeersongevallen, brand, seksueel misbruik, zelfmoord, aids, schoolverzuim, kanker en hartkwalen, tandbederf, inbraken, vandalisme, kindermishandeling, fietsdiefstal, criminaliteit in ziekenhuizen en bejaardeninstellingen, enz.), en richten zich tot een groeiend aantal groepen van de samenleving (jongeren, ouderen, werklozen, vakantiegangers, autobestuurders, fietsers, winkelgangers, enz.). Iedere burger hoort wellicht tot een of andere doelgroep van preventiecampagnes. Het lijkt wel of de samenleving onzeker is geworden van zichzelf.

Het steeds verder uitdeinende maatschappelijke veld met steeds andere potentiële preventiethema's, de toename aan probleemgebieden en doelgroepen die bijna vanzelfsprekend vragen om een preventieve aanpak en die stilaan het globale maatschappelijke veld bestrijken doen vragen rijzen naar de kwaliteit van deze samenleving zelf.¹⁵

We hebben hier te maken met diepere structurele problemen die niet enkel of onvoldoende opgelost kunnen worden door geïsoleerde, oppervlakkige of symptoombestrijdende preventieve maatregelen.¹⁶ Nochtans lijkt de ontstane dynamiek rond preventie een eigen leven te leiden die zich van binnenuit verder ontwikkelt, zonder zijn plaats nog te weten in het globale maatschappelijke en ecologische leven. Bij het nadenken over integrale preventie, lijkt de vraag naar een 'gezond leefklimaat', de basiskwaliteit van onze samenleving de mist ingegaan. Het lijkt het meest vergeten beeld in het preventielandschap. Wordt preventie op deze manier een gouden kooi? Toenemende politiecontrole, allerlei richtlijnen aan de burger om

15. In analogie kunnen we ons voorstellen hoe een persoon die in zijn/haar basisconditie aangetast is, constant bedreigd kan worden door een groot aantal kwalen van zeer uiteenlopende aard, en dan ook voortdurend het gevoel heeft zich hiertegen te moeten bewapenen. Zijn/haar leven wordt m.a.w. georiënteerd op het permanente risico ziek te worden.

16. We kunnen ons bv. de vraag stellen of en in welke mate bv. kanker of hartkwalen te maken hebben met de kwaliteit van ons voedsel, milieuvervuiling, het hoge ritme waarop we leven, enz., en waarom velen zo'n behoefte hebben aan opwekkende middelen, alcohol en sigaretten, en andere vormen van drugs. Een geïsoleerde aanpak hiervan leidt niet tot een herstel van de leefkwaliteit, maar houdt bepaalde wantoestanden in stand.

voorzichtiger met geld, waardevolle voorwerpen, de auto om te gaan, zich te wapenen tegen diefstal en allerlei andere vormen van criminaliteit, een groeiend aantal opgelegde normen door de overheid en de verzekeringsmaatschappijen herleiden onze vrijheid steeds verder tot rechten en plichten. Wat als het utopia van deze vormen van preventie voltrokken zou zijn? Komen we dan in het land terecht van de algehele controle, van uitsluiting van de zovele risicogroepen, van een wegverkavelde vrijheid in voorgestructureerde 'veiligheids'-wegen?¹⁷

NOOD AAN EEN INTEGRALE BENADERING

Dit roept een dubbele vraag op, enerzijds naar de aard en de kwaliteit van preventieve acties, anderzijds naar de samenlevingscontext, waarbinnen de toenemende behoefte aan preventiecampagnes bestaat. Een goed preventiebeleid zal, meer dan symptomatisch, rekening moeten houden met de maatschappelijke tendenzen waarop zich allerlei concrete problemen enten. Het feit dat de behoefte aan meer zekerheid, veiligheid en de angst voor bedreigingen zich vertaalt op zoveel maatschappelijke terreinen (cf. de preventiegedachte op zoveel verschillende terreinen, de uitwerking van rampenplannen, enz.), roept de vraag op of we hier niet te maken hebben met symptomen die voortkomen uit eenzelfde verzwakte maatschappelijke constellatie, die zich net vertaalt op verschillende deelgebieden, w.o. het criminologische.¹⁸ Preventie die hierbij geïsoleerde problemen probeert op te lossen zal dan ook weinig uitkomst bieden. 'Een preventiebeleid (mag) niet losgekoppeld worden van de intrinsiek met de criminaliteit verbonden maatschappelijke probleemdimensies, m.a.w. preventieprojecten mogen niet los staan t.a.v. de dader en de reële slachtoffers en van de structureel maatschappelijke oorzaken van criminaliteit'.¹⁹ Een goed preventiebeleid zal dus deze criminaliteitsgebonden maatschappelijke probleemdimensies dienen te integreren. 'Derrière les facteurs individuels ou microsociaux traités en vain, il faut voir les facteurs de société qui conditionnent les circonstances de vie et les perspectives sociales des individus. Prévenir la délinquance devient donc alors aussi intervenir au niveau de la société'.²⁰

17. Vooral de filosoof I. ILLICH heeft aan deze ontwikkelingen en de paradoxale gevolgen ervan heel wat aandacht besteed, en ons gewezen op de nefaste gevolgen van deze tendens. 'De synergie van autonome en heteronome productie wordt gereflecteerd in het evenwicht van vrijheden en rechten in de samenleving. Vrijheden beschermen gebruikswaarden zoals rechten de toegang tot consumptiegoederen beschermen (...). En evenals consumptiegoederen de mogelijkheid tot het produceren van gebruikswaarden kunnen uitdoven en doen veranderen in verarmende weelde, zo kan de professionele definitie van rechten vrijheden uitdoven en een tirannie vestigen die de mensen onder hun rechten smooit' (ILLICH, I., *Recht op nuttige werkloosheid*, Weesp, Wereldvenster, 1983, p. 81).

18. Denk bv. aan een huis in slechte staat. Het zal op de meest verschillende terreinen symptomen kennen zoals een slecht pannendak, schimmel op de muren, houtrot, barsten, water in de kelder, slechte elektriciteitsleidingen, losbladerende verf, een onaangename geur, enz.

19. PETERS, T. en HUTSEBAUT, F., *ibid.*, 490.

20. WALGRAVE, L. en DE CAUTER, F., 'Une tentative de clarification de la notion de "prévention"', *Annales de Vaucluse*, 1/1986, nr. 24, p. 31.

We dienen dus op zoek te gaan naar een integrale benadering van de preventieproblematiek, naar een benadering die het *preventievraagstuk koppelt aan de samenlevingscontext*.²¹ Preventiemaatregelen zullen moeten ingrijpen in, verwijzen naar, rekening houden met deze maatschappelijke context. Ze zullen moeten bijdragen tot het herstel van de samenlevingskwaliteit.

2. De preventiepiramide: een model voor integrale preventie

'Il est bon que la politique préventive ne se limite pas à faire baisser le taux de criminalité mais tende à stimuler la création d'une société plus démocratique et mieux équilibrée dans les chances qu'elle offre à chacune de ses composantes'.²² Een van de basisprincipes van de preventiepiramide is het betrekken van de uitdrukkende maatschappelijke context binnen de preventiediscussie. 'In de voorbije jaren is steeds meer sprake van zogenaamde "geïntegreerde preventie". Daarmee wordt dan een meer globale preventie-inspanning bedoeld door diverse actoren tegelijk, ingrijpend op verschillende aspecten van het maatschappelijk leven. (...). Een gevolg is dat echter preventie ook zeer breed wordt', aldus Lode WALGRAVE.²³ De preventiepiramide kan een bijdrage leveren tot het ordenen van dit brede preventieveld, en poogt de verschillende elementen van een preventiebeleid en alle niveaus waarop dit gevoerd dient te worden te integreren.

Zo wijst Tom VANDEN BROECK in een artikel in *Panopticon* over de evalueerbaarheid van de veiligheidscontracten op het gebrek aan visie in de diverse projecten en illustreert dit met de vraag: 'moet een PISA-vestiging zich inschrijven in een duurzame wijkontwikkeling en de klemtoon leggen op buurtgerichte integrale preventie of volstaat het de ergste ongemakken (bv. zwerfvuil en gebruikte spuitjes) te laten verwijderen?'.²⁴ Vertaald naar de preventiepiramide kunnen we de vraag aldus formuleren: 'dient een PISA-vestiging enkel problemen aan te pakken op het niveau 3, of dienen de preventiemaatregelen van dit niveau gedragen te worden door preventiemaatregelen op niveau 2 en 1?'

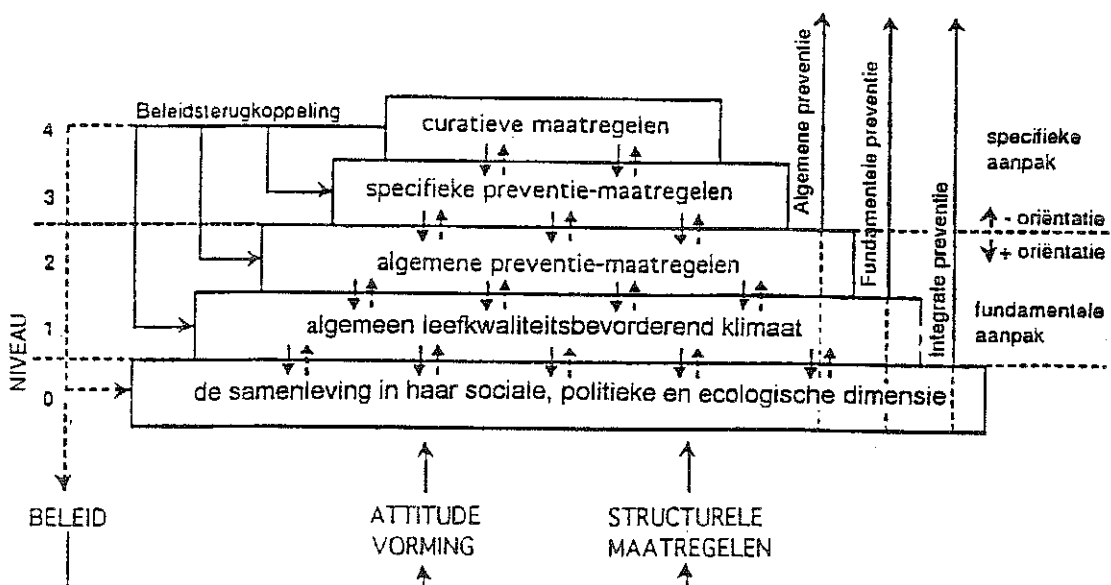
Op die manier wordt de preventiepiramide een *referentiekader* voor de uitbouw van een preventiebeleid of het situeren van preventiemaatregelen, rekening houdend met de maatschappelijke context en met de verschillende niveaus waarop dit kan gebeuren. Bij de beschrijving hieronder willen we dit illustreren met uiteenlopende voorbeelden uit het werkveld.

21. Als het preventievraagstuk gekoppeld wordt aan de globale samenlevingscontext zullen hieruit voortvloeiend, ook de themata van criminalisering verschuiven. Hierop willen we in een volgend artikel verder ingaan (cf. voetnoot 4).

22. DE KNOP, M., 'Prévention des années 90, un souffle nouveau', *Politeia*, 21 juni 1991, 50.

23. WALGRAVE, L., 'Criminologische preventie. Op zoek naar orde in de chaos', Inleiding tot de studiereeks 'Criminologische preventie' van 19 maart tot 18 mei 1993, K.U. Leuven, 7.

24. VANDEN BROECK, T., 'De veiligheidscontracten: evalueerbaarheid en een stand van zaken', *Panopticon*, 1995, 58-68.

2.1. DE VERSCHILLENDE PREVENTIENIVEAUS

Niveau 4: curatieve maatregelen

Dit bevindt zich aan de piramidetop. Hierbij denken we o.a. aan *registratie*, *criminografie*, *criminaliteitsanalyse*, *snelle en efficiënte interventies*, *uitbouw politie en rechtspraak*, *slachtofferhulp*, *herstelbemiddeling*, enz.

Maatregelen op dit niveau komen daar waar de vorige niveaus gefaald hebben. Ze bevinden zich aan de 'preventie-rand' en situeren zich eerder in de *opsporing*, *vervolgning* en *strafuitvoering*. Ze hebben naast het herstel van schade, de vervolging en bestraffing van de dader ook preventieve effecten als doel. Zo kunnen *snelle interventies* criminele feiten beperken en kunnen straffen een afschrikwekkend effect hebben naar potentiële daders toe. Cijfergegevens rond misdrijven worden op dit niveau verzameld. Een *adekwate registratie en statistische verwerking*²⁵ van criminele feiten kan heel wat informatie verschaffen en aldus een goede basis bieden voor de uitwerking van een preventiebeleid (cf. schema: beleidsterugkoppeling, naar de verschillende niveaus). Herstelbemiddeling kan een fundamenteel preventieve werking hebben in de zin dat ze het geschonden maatschappelijke web herstelt. Ze kan ook veel variaties kennen van heel informele conflicthantering tot een formele aanpak binnen de strafuitvoering.

25. Over de moeilijkheden die ontstaan bij de productie van criminografische gegevens verwijzen we naar: VAN KERCKVOORDE, J., *Een maat voor het kwaad? Over de meting van criminaliteit met behulp van officiële statistiek en door middel van enquêtering*, Leuven, Universitaire pers, 1995 (hoofdstuk 3: productievoorzwaarden). De voorbeelden op p. 39 en de bedenkingen rond 'het gebrek aan relatering met contextinformatie' (p. 85 e.v.) wijzen hier eveneens op het belang van het betrekken van de maatschappelijke context in zijn verschillende aspecten (cf. de verschillende niveaus) voor een juiste interpretatie van criminografische gegevens.

Niveau 3: specifieke preventiemaatregelen

Hieronder vallen uiteenlopende maatregelen zoals *voorlichting rond drugs* (primair: naar alle jongeren, secundair: gebruikers, tertiair: verslaafden)²⁶, *camerabewaking van risicozones, politiepatrouilles, security-audits in bedrijven, acties rond diefstal in ziekenhuizen, politiecontrole en andere pakkansverhogende maatregelen, sloten, beveiliging tegen inbraak, beveiligingsagenten, controles op verboden wapen- of drugsmokkel, gerichte sensibilisering van risicogroepen, toegangsbeheer en -controle, securitydiensten, geldtransportbewaking, projecten rond inbraakpreventie, rond vandalisme of seksuele agressie*. Het gaat vaak om vormen van situationele preventie. 'They include: "target hardening" of the locks and bolts variety; more sophisticated forms of technology including intruder alarms, CCTV, breathanalysers and radar speed traps; the surveillance of specific location by employees such as park-keepers, subway-guards and concierges; the use of vandal resistant designs and materials in schools and other public facilities; block watch, neighborhood watch, 'defensible space' and other attempts to capitalize upon natural surveillance provided by members of the public; and some less easily categorised measures such as improved coordination of public transport with pub closing times (niveau 2) and the separation of rival soccer fans in different enclosures at the stadium'.²⁷

Bij preventie wordt spontaan het meest aan deze groep maatregelen gedacht. Ingrepen op dit niveau hebben een specifiek en rechtstreeks preventie-effect, en dit als hoofddoel. Ze spelen rechtstreeks in op een specifiek probleem, dat men wil voorkomen of begrenzen. Zowel de *analyse* als de geformuleerde *antwoorden* blijven *probleemgericht*. Deze vorm van preventie kan situationeel of persoonsgericht zijn.²⁸ Zo kan men *security-personeel* aanstellen ter bewaking van bepaalde risicozones, of kan men mogelijke *ordeverstoorders op sportmanifestaties begeleiden of controleren op verboden wapendracht*.²⁹ Ook 'de aanwezigheid van politie in de buurt (wijkbureau, wijkagent, voetpatrouilles), directe bereikbaarheid van de politie voor buurtbewoners in nood, (niveau 3) en een correct en niet-discriminerend optreden van politiemensen (niveau 4, cf. *supra*) werken afschrikkend naar (potentiële) delinquenten en verlagen het slachtoffer risico in de buurt. In combinatie (hiermee) kunnen ook meer individuele technopreventieve maatregelen de slachtofferkans beperken'.³⁰

26. Voor de indeling primair, tertiair, zie DE CAUTER, F., o.c., 1989, p. 89-90.

27. CLARKE, Ronald V., ed., *Situational crime prevention: succesful case studies*, New York, Harrow & Heston Publishers, 1992, 4.

28. Cf. WALGRAVE, L., 'Criminologische preventie. Op zoek naar orde in de chaos', Inleiding tot de studiereeks 'Criminologische preventie' van 19 maart tot 18 mei 1993, K.U.Leuven, 3.

29. Denk o.a. aan de diverse fancoaching-projecten, als reactie op het Heizeldrama.

30. HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILLIPETH, K., COLLE, P., m.m.v. CAUDRON, B., DE DECKER, P., DE DUYSCHKE, K., *Buurt en criminaliteit, een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, v.z.w. Politeia, Vanden Broele, 1992, 241.

Niveau 2: algemene preventiemaatregelen

We denken hierbij aan een *beperking van geweld en agressie in de media*, projecten rond *naschoolse opvang voor risicogroepen*, het *organiseren van een interessante vrijetijdsbesteding of het creëren van bijzondere tewerkstellingskansen voor risicojongeren*, *jeugdwerking in kansarme buurten*, projecten rond *buurtherwaardering*, rond *kansarmoede*, *buurtopbouwwerk*, *trainingen in geweldloze conflictoplossing*, *begrenzing van snelheden op motorvoertuigen*, *geldverkeer via betaalkaarten*, *terugdringing van de productie van milieuonvriendelijke materialen*, *verkoop van alcoholarm bier of verbod van glazen en scherpe voorwerpen op grotere manifestaties*, enz. Maatregelen op dit niveau hebben een *rechtstreeks preventie-effect*, zij het daarom *niet als enige of hoofddoel*.

Naast na te streven preventiedoeleinden (veelal in de primaire preventiesfeer), kunnen we soms ook meer maatschappelijke doelen vaststellen, afhankelijk van de positionering in de hulpverlenende, emanciperende sfeer. Sommige ontwikkelingen in de financieel-economische sfeer (zoals betaling met *geldkaarten*) hebben eveneens een preventief effect, en kunnen als dusdanig ook binnen een preventiebeleid gepromoot worden. Het voorbeeld uit de opsomming van hierboven van '*improved coordination of public transport with pub closing times*' illustreert dit eveneens. Deze dienst aan het publiek heeft eveneens een preventieve waarde, of omgekeerd: deze preventiemaatregel betekent eveneens een service aan het publiek. Hoewel probleemanalyse het uitgangspunt blijft, wordt gezocht naar antwoorden die zich hierin niet vastbijten met als risico het probleem, bepaalde groepen, zones, situaties als dusdanig te definiëren, te bevestigen en te versterken. Er wordt van uit gegaan dat het constructief ingrijpen in of omgaan met omgevingsfactoren een klimaat schept waarin crimineel gedrag onmogelijk gemaakt wordt, minder of niet meer gedijt.

Niveau 1: algemeen leefkwaliteitsbevorderend beleid

Het gaat hierbij om zaken zoals een *sociaal beleid*, *emancipatiebeleid of welzijnswerk in algemene zin*, *goede schoolorganisatie*, *recreatieve ontspanningsmogelijkheden*, *ombudsdiensten*, *minimumloon*, *maatregelen tegen milieuvervuiling en -verloeding*, *medische zorg*, *politieke inspraakprocedures*, *natuurbescherming*, *sociaal subsidiebeleid*, *voldoende voorziening van recreatiezones*, e.a.³¹

De banden met de criminaliteitsproblematiek worden steeds indirecter. Het gaat hier m.a.w. om het kader van uitdeinende maatschappelijke samenhang. De maatregelen op dit niveau zijn positief georiënteerd. Ze hebben als doel het basisklimaat in een samenleving te verbeteren. Binnen dit preventieniveau stappen we af van een rechtstreeks causaal verband tussen vooropgestelde maatregelen en criminele feiten.

De focus is dan ook niet langer (uitsluitend of in hoofdzaak) gericht op probleemgroepen (bv. hooligans, drugverslaafden) of probleemsituaties (bv. voetbalstadia

31. Het preventieproject dat ik reeds hoger vermeldde, speelt zich hoofdzakelijk af op het niveau 1. Ik hoop hier in een later artikel nog uitgebreid op terug te komen (cf. voetnoot 4).

voor of na de match, uitgangsbuurt(en)), maar op het *maatschappelijk kader als drager van probleemgebieden*. Maatregelen op dit niveau hebben een onrechtstreeks preventie-effect.

Ze beïnvloeden echter rechtstreeks het leefklimaat, de algemene leefkwaliteit van de samenleving, en bieden op deze manier een draagvlak voor een meer gericht preventiebeleid.

Niveau 0: de samenleving in haar sociale, politieke en ecologische dimensie

Dit is de ruimere maatschappelijke omkadering, de samenleving in haar verschillende dimensies, de maatschappelijk organisatorische dimensie en het gewone leven. Niveau 1 zit stevig verankerd in een ruimere samenlevingscontext. Een preventiebeleid speelt zich af binnen deze *ruimere samenlevingscontext*, en kan daarvan nooit los gezien worden. Het gevoerde *politieke en economische beleid, de aanwezigheid van natuurlijke en culturele rijkdommen, de situering op deze planeet, heersende opvattingen rond moraal en ethiek, rond wat waardevol of niet waardevol is, de graad van institutionalisering* beïnvloeden de criminele en de preventiepolitiek (en vice versa). De roep om preventie kan een belangrijk signaal betekenen voor de kwaliteit van deze maatschappelijke omgeving (zie verder). Preventiemaatregelen op de hogere niveaus zullen weinig renderen als op dit niveau ernstige problemen aanwezig zijn. Beleidsvoerders zullen m.a.w. een politiek moeten voeren die gerichte preventiemaatregelen schraagt. Omgekeerd dienen preventiemaatregelen genomen te worden die aansluiting vinden binnen deze samenlevingscontext, en deze gunstig beïnvloeden. Zo schrijft P. HEBBERECHT: 'Socio-economische maatregelen dienen ook de fysische en sociale kwetsbaarheid van bepaalde sociale categorieën te verminderen'.³²

2.2. VERDERE UITLEG

Hiërarchie

Het model houdt een hiërarchie in. Het is een opeenstapeling van telkens specifiekere wordende preventiemaatregelen. De uitbouw van meer basisgeoriënteerde preventieniveaus gaat telkens vooraf aan de specifiekere preventieniveaus. In de beweging doorheen de preventieniveaus van niveau 0 tot 4, zit een toenemende aandacht vervat naar steeds specifiekere gerichte preventiemaatregelen. Andersom zit, in het doorlopen van de niveaus 4 tot 0, een afnemende aandacht voor specifieke preventieingrepen, in verhouding met een toenemende aandacht voor de algemene leefkwaliteit. Ieder niveau dient stevig genoeg te zijn om er een ander op te bouwen. De basis vormt de globale samenlevingscontext. Als deze in voldoende mate functioneert werkt dit fundamenteel preventief. Het is een eerste vereiste alvorens over te

32. HEBBERECHT, P. e.a., o.c., 1992, 242.

gaan tot een meer specifiek preventiebeleid. Specifieke preventiemaatregelen kunnen dan ook gericht en binnen proportie blijven.

Zo hebben specifieke preventiemaatregelen (niveau 3, bv. veelvuldige politiepatrouilles, sensibilisering rond inbraakpreventie) in een buurt met een sterke verpaupering en hoge werkloosheidscijfers weinig zin als ook niet gewerkt wordt rond de basisleefkwaliteit in deze buurt (niveau 0, 1 en 2, bv. aan de hand van woonverbeteringprogramma's, welzijnswerk, sociale en economische buurtontwikkeling), die op hun beurt niet los kunnen gezien worden van het functioneren van de ruimere samenleving waartoe deze buurt behoort (niveau 0, bv. werkloosheid tengevolge van een economische recessie).

Zo bv. zal het politiewerk op niveau 4 (aanpak, registratie, vervolging, ...) uit de hand lopen, als er geen enkele aandacht is voor preventie op niveau 1, 2 en 3.

Zo ook blijkt bv. een negatieve bedrijfscultuur (niveau 0 en 1) een verklaring te bieden voor 'schade en diefstal door de werknemer (...) zoals het gebrek aan promotiekansen, lukraak toegekende promoties, het onpersoonlijke bedrijfskarakter, matige arbeidsomstandigheden, slechte of onbegrijpelijke communicatie tussen leidinggevend en werknemers en slechte persoonlijke relaties tussen werknemers'.³³

Continuum

Het model kent een organisch verloop. De niveaus zijn van elkaar niet strikt te scheiden. Ze dienen beschouwd te worden als een continuum, waarbij de verschillende preventieniveaus vloeiend van het ene in het andere overlopen.

In het model is ook de preventiecontext (niveau van fundamentele preventie) geïntegreerd. Het integrale karakter van dit model zit o.m. in het betrekken van het fundamenteel preventieniveau en de samenlevingscontext in het preventiegebeuren.

Positieve versus negatieve oriëntatie

De algemene en fundamentele niveaus 1 en 2 zijn anders van aard dan het specifieke preventie- en curatieve niveau 3 en 4. De eerstgenoemde niveaus streven naar een betere leefkwaliteit, een gezond klimaat (positieve oriëntatie). Ze zijn georiënteerd op een positief doel, zoals een democratische besluitvorming, rechten voor minderheidsgroepen, woonverbetering, enz. De laatste zijn probleemgericht (negatieve oriëntatie). Ze richten zich op criminaliteit, de beveiliging ertegen en de aanpak ervan. Hierbij staat een bepaald probleem centraal, een negatief gegeven dat vermeden of bestreden dient te worden (bv. camerabeveiliging tegen diefstal, privébewakingsdiensten tegen inbraak of beschadiging, politiecontrole tegen vandalisme, enz.). We kunnen spreken van een negatieve oriëntatie.

33. VAN KAAM, R. en DE WAARD, J., *Iedereen doet het toch? Over diefstal en contraproductief gedrag bij de werknemers*, SEC, oktober 1993, citaat van JONES (1983), 15.

Er dient gestreefd te worden naar een *evenwicht* tussen deze negatieve en positieve oriëntatie, met vooral aandacht voor de positieve oriëntatie. Een te eenzijdig probleemgeoriënteerde preventiebenadering kan namelijk contraproductief werken.

Zo kunnen bv. preventiecampagnes rond agressie tegen bejaarden of informatiecampagnes tegen inbraak enkel op basis van 'opgelet voor de dief', expliciete aanwezigheid van mensen in uniform, zonder dat het algemene gezonde klimaat in de verf gezet wordt, de angst- en onveiligheidsgevoelens bij de betrokkenen nog verhogen en het leefklimaat aantasten (niveau 0 en 1). De discussie rond op criminaliteit georiënteerde burgerwachten versus de eerder op welzijn georiënteerde bewonersdiensten is hier eveneens een goede illustratie.

Spanningen

Tussen de specifieke preventieniveaus 3 en 4 enerzijds en de niveaus van algemene preventie 1 en 2 anderzijds kunnen zich soms *spanningen* vormen. Deze zijn soms moeilijk op te lossen, en kunnen beleidsvoerders dwingen tot de keuze voor positief of negatief georiënteerde oplossingen. Een *integrale* aanpak is hier een goed antwoord, met een voorkeur voor positieve maatregelen.

Soms botsen we hierbij op basiswaarden, zoals bv. gastvrijheid tegenover het risico bedrogen te worden door onbekende bezoekers, een basisvertrouwen tegenover het risico naïef te zijn. Zo kan een migratiebeleid zich eerder richten op de controle van migranten, een strenge asielwetgeving (probleemgerichte oriëntatie) of op het werken aan een verbetering van de leefomgeving in deze buurten waar er spanningen zijn met migranten, en op een internationaal ontwikkelingsbeleid in functie van de reductie van het aantal economische vluchtelingen. Onveilige buurten of risicozones kunnen onderworpen worden aan politiepatrouilles, aanwezigheid van politiemensen in uniform. Anderzijds kan ook gewerkt worden aan een opwaardering van deze buurten. Een strafuitvoeringsbeleid kan zich eerder richten op een harde aanpak van de crimineel, of zich richten op het herstel van wat gebeurd is d.m.v. bemiddeling tussen dader en slachtoffer en als dusdanig van de samenlevingscontext.

Registratie

Het systematisch bijhouden van cijfers en statistieken op het vlak van criminaliteit kan heel wat informatie bezorgen voor het voeren van een preventiebeleid. Deze cijfers worden het meest geleverd op niveau 4. Deze informatie kan inlichtingen verstrekken voor de verschillende niveaus waarop preventiemaatregelen dienen getroffen te worden. Op deze manier kan het beleid naar de verschillende niveaus teruggekoppeld worden.

Men kan in een bepaalde buurt een golf van inbraken en diefstallen vaststellen. Dit kan leiden tot maatregelen op de verschillende niveaus, bv. van tijdelijk intensere politiepatrouilles, een informatiecampagne rond inbraakbeveiliging (niveau 3), tot het plaatsen van betere straatverlichting en een betere opvang van 's avonds rondzwervende jongeren (niveau 2 en 1).

Attitudevorming en structurele maatregelen

De horizontale indeling van de preventiepiramide in verschillende niveaus van een algemene tot specifieke preventieaanpak van probleemvelden dient aangevuld te worden met een *verticale* indeling. Hierbij beschouwen we het proces van attitudevorming, mentaliteitsverandering bij de betrokken groepen complementair aan de structurele maatregelen (*cf.* schema 'horizontale en verticale indeling'). Deze twee groepen maatregelen dienen complementair aan elkaar uitgevoerd te worden op de verschillende niveaus (van 0 tot 4).³⁴

Bij *attitudevorming* denken we o.a. aan *informatie- en sensibiliseringscampagnes via de media, publiciteitscampagnes, spreekbeurten, voordrachten, vergaderingen, het betrekken van de burger op de politieke besluitvorming via een open beleid met inspraak- en overlegmogelijkheden, een persoonlijke benadering van de betrokken doelgroepen, het verhogen van de betrokkenheid, ombudsdiensten, enz.*

Bij *structurele maatregelen* kunnen we een onderscheid maken tussen *organisatorische* (bv. *eensluitende preventievoorschriften, alarmprocedures, bewakingsvoorschriften, rampenplannen, enz.*) en *technische maatregelen* (dit omvat een ruime waaier aan maatregelen zoals *fysieke en bouwkundige beveiliging van risicozones door camera's, elektronische beveiliging, toegangscontrole, adequate verlichting, enz.*).

Een preventiebeleid zal de synergie tussen maatregelen op het vlak van attitudevorming en op structureel vlak dienen te bewerkstelligen. Een eenzijdige klemtoon op een van de groepen maatregelen betekent veelal het falen van de getroffen preventiemaatregelen.

Het heeft bijvoorbeeld weinig zin de mensen te sensibiliseren (attitude) hun eigendommen goed te bewaken als er geen informatie gegeven wordt hoe dit best gebeurt en als er geen middelen ter beschikking gesteld worden om dit uit te voeren (structureel).

Wettelijke maatregelen in functie van drugpreventie (structureel) zullen falen als deze niet gedragen worden door de doelgroepen waarvoor ze bestemd zijn (attitude).

Integrale aanpak

Als een samenleving een toename kent aan onrust, angst- en onveiligheidsgevoelens en criminaliteit dienen beleidsvoerders een onderzoek in te stellen naar de probleemvelden op de verschillende niveaus. Dit kan gaan van het gevoerde politieke en economische beleid (niveau 0), het gevoerde welzijnsbeleid (niveau 1 en 2) tot de organisatie en de werking van de politie en het gerecht (niveau 2, 3 en 4). Maatre-

34. Bij de begrippen attitudevorming en structurele maatregelen, sluiten enigszins de begrippen persoonsgerichte en structurele preventie aan, zoals gehanteerd door L. WALGRAVE, en F. DE CAUTER. *Cf.* o.a. *Annales de Vaucresson*, 1986/1. We kunnen ons aansluiten bij de gedachte dat 'les deux composantes peuvent être présentées dans une seule action' (p. 41).

gelen op de specifieke preventieniveaus (3 en 4) zijn hierbij wellicht niet afdoende. 'Geïsoleerde oorzakengerichte strategieën schijnen toch wel effecten te hebben, zij het onbedoelde en meestal schadelijke. Newton schrijft dat 'many crime prevention efforts have potentially serious social side effects...'.³⁵ Zonder een diepgaande analyse van de onderliggende niveaus dreigt men enkel aan symptoombestrijding te doen, terwijl de macro-omgeving die deze problemen genereert of in stand houdt of versterkt buiten schot blijft. Een dergelijk beleid wordt vrij snel nefast. Een beleid dat deze problemen wil terug dringen zal dus moeten zoeken naar een breed spectrum aan maatregelen op de verschillende niveaus, met oog voor een positieve oriëntatie en voor een evenwicht tussen structurele maatregelen en attitudevorming (*cf. supra*). Het gaat om een integrale aanpak. De preventiepiramide kan een bijdrage leveren tot de criminologische discussie waar preventie dan wel begint of eindigt.³⁶ Het is hierbij niet nodig te zoeken naar mogelijke conflicten tussen de verschillende niveaus, maar naar de terugkoppeling van de verschillende niveaus t.o.v. het 0-niveau. Op deze manier kunnen zeer uiteenlopende preventiemaatregelen zin hebben als ze een betekenis krijgen binnen een algemeen leefkwaliteitsbevorderend beleid.³⁷

35. WALGRAVE, L., 'Algemene preventie of jeugdbeleid. Theoretische en ideologische implicaties', in CONTACTCOMITÉ ORGANISATIES VOOR JEUGDZORG (ed.), *Regionale preventie, verslag van studie- en contactdag van 14 mei 1982 te Leuven*, Brussel, 1982.

36. Een terugkerende discussie gaat vaak over de vraag waar een preventiebeleid eindigt en een welzijnsbeleid begint, of over het preventief karakter van sociaal-politieke veranderingen. Het formele afbakenen van deze bevoegdheden komt in dit voorstel in de schaduw te staan van wat o.i. de verschillende niveaus inhoudelijk verbindt. Offensieve en defensieve vormen van preventie (*cf. DE CAUTER, F. en WALGRAVE, L., 1990*) kunnen een complementaire betekenis hebben t.a.v. elkaar, als ze maar een bijdrage betekenen tot een geïntegreerd leefkwaliteitsbevorderend beleid.

37. Een goed voorbeeld van integrale preventie met klemtoon op niveau 0 en 1 van de preventiepiramide vinden we in Frankrijk (Montpellier en andere Franse steden). Deze werden besproken op de 49ème cours international de criminologie, 16-20 mai 1994, onder de titel 'De la politique de prévention de la délinquance à la politique de la ville', door C. LAZERGES, Université de Montpellier. Hierbij is de centrale vraag: 'que penser d'une politique de la ville avant tout centrée sur la lutte contre les exclusions, incluse et peut-être dissoute dans la politique d'aménagement du territoire' (p. 41).

In een publicatie in het *Handboek Politiediensten*, Ced.Samsom, 28 augustus 1989, rond 'Criminaliteitspreventie en onveiligheid' (p. 115 e.v.) wijzen T. PETERS en J. VAN KERCKVOORDE op de voordelen van dit Franse model ten aanzien van het Angelsaksische preventiemodel dat zich binnen de preventiepiramide eerder binnen niveau 3 en 4 situeert (p. 130 e.v.).